

УДК 351:336.221.26

*Бродзь А. С., здобувач вищої освіти;
Прямухін Н. В., д-р екон. наук, професор,
професор кафедри політології та державного управління,
Донецький національний університет імені Василя Стуса*

ПРАВОВІ ОСНОВИ ТА МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ

Ключові слова: корупція, система державного управління України, антикорупційна політика, правові основи, антикорупційні реформи.

Вступ. Антикорупційна політика – це важлива функція держави, спрямована на забезпечення більш безпечної і комфортної організації суспільства. Саме реалізація ефективних механізмів запобігання корупції допоможе забезпечити прозорість, відповідальність та справедливість у державному управлінні, сприяючи сталому соціально-економічному розвитку. Боротьба з корупцією необхідна і є важливим викликом для розвитку будь-якої країни.

Актуальність. Дослідження правових основ і механізмів реалізації антикорупційної політики в системі державного управління України є важливим з огляду на постійну необхідність удосконалення антикорупційних заходів у країні, для правильного функціонування держави у сфері оборони та національної безпеки, соціального забезпечення та інших важливих сфер життя громадян. Сьогодні в умовах війни і прагнень нашої держави до вступу в ЄС ця проблема є дуже актуальною, адже її вирішення значно спростило б фінансування оборони України та її повоєнного відновлення.

Наразі корупція в Україні є перепорою державі здійснювати управління суспільством, а соціальний ефект корупції серед громадян створює загрозу національній безпеці України. В сучасних умовах суспільство України прагне розвиватися та інтегруватися до загальносвітових глобалізаційних процесів, але однією з найбільших засад на шляху до підвищення якості життя в країні є жахливий рівень корупції в багатьох сферах, зокрема і особливо в державному управлінні [1].

Боротьба з корупцією в системі державного управління базується на правових аспектах і включає низку заходів, спрямованих на запобігання, виявлення та покарання корупційних діянь. Основні правові аспекти боротьби з корупцією включають: законодавство, незалежні антикорупційні органи, прозорість та публічність органів державного управління, міжнародне співробітництво.

Корупція у системі державного управління є глобальною проблемою і притаманна навіть розвиненим демократичним країнам і вільним постіндустріальним економікам, тому міжнародний досвід є дуже корисним для розвитку та вдосконалення антикорупційних механізмів і законодавства. У

переважній більшості країн створені незалежні антикорупційні органи, які відповідають за контроль за додержанням антикорупційного законодавства.

Нормативно-правова база боротьби з корупцією України складається з низки законів та інших документів, які визначають принципи, механізми та суб'єктів запобігання і протидії корупції. Основні з них – це: Конституція України, Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII (із змінами), Закон України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки» від 20 червня 2022 року № 2322-IX. Також антикорупційне законодавство України включає в себе низку підзаконних нормативно-правових актів [2].

Основними антикорупційними органами в Україні є:

1. Національне антикорупційне бюро (НАБУ) – центральний орган виконавчої влади, який розслідує і запобігає вчинення корупційних злочинів серед посадових осіб.

2. Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) – незалежний орган, що здійснює досудове розслідування корупційних злочинів і притягнення до відповідальності корупціонерів.

3. Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) – орган, що контролює декларування доходів, витрат і майна посадових осіб, які мають ризик корупційних діянь.

4. Антикорупційні служби, що діють у різних державних органах, міністерствах та агентствах країни і здійснюють внутрішній контроль, розслідування та запобігання корупційним діянням у відповідних органах.

5. Вищий антикорупційний суд – спеціалізований суд, що здійснює розгляд справ, пов'язаних із корупційними злочинами.

Боротьба з корупцією, зокрема в системі державного управління, здійснюється відповідно до Антикорупційної стратегії України. НАЗК на підставі аналізу ситуації щодо корупції в країні розробляє Проект Антикорупційної стратегії України. Верховна Рада України затверджує її на законодавчому рівні на відповідний період. Надалі НАЗК має повноваження здійснювати оцінку ефективності реалізації Антикорупційної стратегії [3].

Для запобігання антикорупційних дій у системі державного управління України необхідно подолати такі проблеми:

- недостатня прозорість та відкритість у діяльності державних органів;
- низький рівень публічного декларування доходів та майна посадових осіб;
- замалий відсоток розкриття корупційних схем;
- недостатнє фінансування і кількість кваліфікованих співробітників у структурах, що здійснюють контроль і судочинство у сфері корупційної діяльності системи державного управління;
- вплив політиків і політичних процесів на роботу державних органів;
- прогалини в реалізації просвітницьких кампаній, спрямованих на зміну культури, формування етичних цінностей та свідомості суспільства щодо корупції;
- відсутність активної громадської підтримки антикорупційних ініціатив.

– недостатньо тісна співпраця України з іншими країнами та міжнародними організаціями в галузі боротьби з корупцією.

Висновки

Наразі в країні задіяно систему механізмів реалізації антикорупційної політики у цій царині, застосування яких базується на ґрунтовній нормативно-правовій базі і має перспективи викорінення цього негативного явища з системи державного управління. Антикорупційна політика в Україні є комплексною та включає додаткові заходи, як-от підвищення прозорості, контроль, реформування судової системи, покращення правил декларування тощо. Україна все більше заручається міжнародною підтримкою у цьому напрямі.

Роблячи висновок, можна виділити такі рекомендації, які варто запровадити для покращення ефективності механізмів боротьби з корупцією в системі державного управління:

1. Посилити незалежність та ефективність антикорупційних органів (посилити їх повноваження, забезпечити незалежність від політичного втручання та надати необхідні їм ресурси).

2. Вдосконалити антикорупційне законодавство та забезпечити повне його дотримання (усунути колізії в нормативно-правових актах, які не узгоджені між собою, здійснити спрощення процедур здійснення окремих слідчих та процесуальних дій, посилити механізми контролю за декларуванням доходів чиновників і забезпечити жорстке покарання за корупційні правопорушення).

3. Підвищити прозорість та відкритість в управлінні державними ресурсами (підняти рівень підзвітності, покращити розвиток електронного урядування, електронного документообігу та забезпечити доступ громадськості).

4. Удосконалити етику та боротьбу з конфліктами інтересів (встановити суворі правила поведінки для чиновників, запобігати суміщенню їх функцій та інтересів, а також забезпечити прозорість прийняття рішень).

5. Взаємодія з міжнародними партнерами та організаціями у сфері боротьби з корупцією (залучення до спільних проєктів, обмін досвідом, а також підтримка з боку міжнародних інституцій).

Список використаних джерел

1. Возний В. І. Антикорупційна політика в Україні: навч.-метод. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2013. 241 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/retrieve/14165/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf> (дата звернення: 01.11.2023).

2. Державна податкова служба України: Антикорупційне законодавство України. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/zapobigannya-proyavam-korupts/antikoruptionsiye-zakonodavstvo-ukraini/> (дата звернення: 01.11.2023).

3. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/conv#n239> (дата звернення: 02.11.2023).